

Obvyklé bydliště

Pojem „obvyklé bydliště“ dítěte podle čl. 8 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že toto bydliště odpovídá místu, které vykazuje určitou integraci dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí. Za tímto účelem musí být přihlédnuto zejména k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném státě. Není vyloučeno, že se na konci tohoto posouzení ukáže jako nemožné určit členský stát, v němž se nachází obvyklé bydliště dítěte. V takovémto výjimečném případě a v případě, že se nepoužije článek 12 nařízení, který se týká příslušnosti vnitrostátních soudů k rozhodování ve věcech rodičovské zodpovědnosti, pokud jde o otázky spojené s návrhem na rozvod, rozluku nebo na prohlášení manželství za neplatné, stanou se příslušnými k rozhodování ve věci samé podle čl. 13 odst. 1 nařízení vnitrostátní soudy členského státu, v němž je dítě přítomno.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 2244/2011, ze dne 27.9.2011)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci péče o nezletilého M. V., zastoupeného opatrovníkem Městským úřadem Ch., syna Mgr. P. H., zastoupené JUDr. V. P., advokátkou se sídlem v Ch., zastoupeného JUDr. E. J., advokátkou se sídlem S., o úpravě styku otce s nezletilým, vedené u Okresního soudu v Chebu pod sp.zn. 17 P 1/2006, o dovolání otce proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 9. února 2011, č.j. 15 Co 480/2010-140, tak, že usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 9. února 2011, č.j. 15 Co 480/2010-140, a usnesení Okresního soudu v Chebu ze dne 10. 11. 2010, č.j. 17 P 1/2006-107, se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu v Chebu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Chebu (dále jen „soud prvního stupně“) usnesením ze dne 10. 11. 2010, č.j. 17 P 1/2006-107, výrokem I. „prohlásil svoji mezinárodní nepřislusnost k projednání této věci“, výrokem II. řízení „v plném rozsahu“ zastavil a výrokem III. rozhodl o nákladech řízení. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že není dána mezinárodní příslusnost tohoto soudu podle čl. 8 odst.1 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslusnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. L 338, s.1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243; dále jen „nařízení“). Vyšel přitom ze zjištění, že matka i dítě již od roku 2008 bydlí ve Spolkové republice Německo (dále jen „SRN“), matka nepřijala příslusnost českých soudů ve smyslu čl. 12 nařízení, naopak se dovolala nepřislusnosti českého soudu.

Krajský soud v Plzni (dále jen „odvolací soud“) usnesením ze dne 9. února 2011, č.j. 15 Co 480/2010-140, usnesení soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. S odkazem na rozhodnutí Soudního dvora Evropské Unie (dále jen „SDEU“) ze dne 2.4.2009 ve věci „A“, sp. zn. C-523/07, považoval pro určení obvyklého bydliště (dítěte) za rozhodující zjištění místa, kde dítě trvale bydlí. V době zahájení řízení nezletilý bydlel více než dva roky na adrese, což je dle odvolacího soudu dostatečně dlouhá doba pro závěr o „trvalosti bydliště“. Závěr o stabilitě bydliště v SRN - a rovněž o integraci nezletilého v místě bydliště - učinil odvolací soud na základě e-mailové korespondence matky a otce, z níž vyplynulo, že matka žije po celou dobu u jednoho partnera. Pro

tento závěr svědčila i skutečnost, že nezletilý hraje kopanou za sportovní oddíl v místě bydliště a že je zde pojištěn u AOK Bayern. Tyto skutečnosti podle odvolacího soudu odůvodňují závěr o „obvyklosti bydliště“ v SRN natolik výrazně, že jej nemohou zvrátit ani jinak poměrně důležité skutečnosti jako školní docházka nebo bydliště prarodičů a otce v České republice (dále jen „ČR“), nebo česká státní příslušnost (nezletilého). Evidenci trvalého pobytu v ČR označil odvolací soud za skutečnost téměř bezvýznamnou, neboť má pouze evidenční účel a nezakládá práva a povinnosti, která by nezletilého k evidované adrese vázala.

Proti usnesení odvolacího soudu podal dovolání otec (dále též „dovolatel“). Má za to, že rozhodnutí soudů obou stupňů spočívají na nesprávném právním názoru. Pouhé potvrzení o přihlášení matky a nezletilého k pobytu na adrese v SRN, spolu s vyjádřením matky dle dovolatele nestačí k závěru o obvyklém bydlišti dítěte. Není pravidlem, že obvyklý pobyt dítěte lze odvodit převážně z obvyklého pobytu rodičů, popřípadě jednoho z nich. Pro účely posouzení obvyklého pobytu dítěte jsou rozhodující též další kritéria, zejména integrace dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí, důvod pobytu na území členského státu, státní příslušnost dítěte, místo a podmínky školní docházky, jazykové znalosti, jakož i rodinné a sociální vazby v uvedeném státě. Nezletilý je český státní občan, jehož pobyt na území SRN má převážně evidenční povahu. Většinu svého času tráví v ČR, když ráno a dopoledne tráví ve škole v C., poté v družině a následně většinou u svých prarodičů. S matkou odjíždí do SRN v podvečer. V ČR má kamarády, dětského lékaře a nejbližší příbuzné, tj. otce a prarodiče, s nimiž se stýká. Německý jazyk mu není blízký a špatně jej ovládá. Fotbalový kroužek v SRN nezletilý dle vlastního vyjádření v podstatě nenavštěvuje. Dovolatel proto nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že se nezletilý dostatečně integroval v místě bydliště, neboť tato skutečnost nebyla prokázána. Navrhl proto, aby Nejvyšší soud napadená usnesení soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Matka ve vyjádření k dovolání otce uvedla, že dovolatel nevymezuje otázku zásadního právního významu, ačkoliv přípustnost dovolání k vyřešení takové otázky dovozuje z ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. Dovolatel v podstatě polemizuje se skutkovými zjištěními odvolacího soudu, tak jak je tento soud učinil po doplnění dokazování. Matka přisvědčuje odvolacímu soudu v tom, že nezletilý se zdržuje společně s matkou v SRN. Tomu odpovídá trvalý pobyt nezletilého, jeho zájmové kroužky a jeho integrace v nové rodině u matky. Matka poukazuje i na to, že nezletilý je přihlášen u všech orgánů státní sociální péče v SRN a tyto orgány přispívají matce na nedostatečně hrazené výživné ze strany otce. I tuto skutečnost považuje matka za významnou pro určení obvyklého bydliště nezletilého, neboť v rámci sociálního systému v SRN je na nezletilého hleděno jako na občana SRN. K tomu matka v dovolacím řízení nabídla důkaz rozhodnutím úřadu Kreisjugendamt se sídlem v Wunsiedelu o doplatku výživného, dále výpis z lékařské karty nezletilého a sdělení úřadu Familienkasse se sídlem v Hofu. Navrhla proto, aby dovolací soud zamítl dovolání otce.

Po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou (účastníkem řízení), řádně zastoupenou advokátem, jímž bylo dovolání též sepsáno (§ 241 odst. 1, 4 o. s. ř.), Nejvyšší soud dovodil, že dovolání je v této věci přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Podle čl. 8 odst. 1 nařízení jsou soudy členského státu příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.

Podle čl. 2 bod 7. nařízení „rodičovskou zodpovědností“ se rozumějí veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena rozhodnutím, právními předpisy nebo právně závaznou dohodou. Tento pojem zahrnuje především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem.

Podle bodu 12 úvodních ustanovení nařízení, pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské

zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.

Soudy obou stupňů při posuzování své mezinárodní příslušnosti správně vyšly z toho, že obvyklý pobyt jednoho z účastníků řízení na území jiného členského státu, než ve kterém má proběhnout řízení, zakládá mezinárodní prvek ve smyslu článku 81 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie. Správně též uzavřely, že na projednávanou věc se vztahuje nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, neboť úprava styku s nezletilým spadá pod pojem rodičovské zodpovědnosti podle čl. 2 bod 7 nařízení. Sporné však mezi rodiči zůstává, zda k projednání a rozhodnutí věci jsou příslušné soudy SRN, či České republiky.

Odvolací soud při vyřešení této otázky správně vycházel z judikatury SDEU, neboť z požadavků jednotného použití práva EU, tak ze zásady rovnosti plyne, že znění ustanovení práva EU, které výslovně neodkazuje na právo členských států za účelem vymezení svého smyslu a dosahu, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celé Evropské unii, přičemž tento výklad je třeba nalézt s přihlédnutím k souvislostem tohoto ustanovení a k cíli sledovanému dotčenou právní úpravou (viz zejména rozsudky ze dne 18. ledna 1984, Ekro, 327/82, Recueil, s. 107, bod 11, jakož i ze dne 6. března 2008, Nordania Finans a BG Factoring, C-98/07, Sb. rozh. s. I-1281, bod 17).

Ačkoliv odvolací soud cituje přílehlavé rozhodnutí SDEU ze dne 2.4.2009 ve věci „A“, sp.zn. C-523/07, nevztáhl důsledně závěry z něj plynoucí na projednávanou věc. SDEU ve věci „A“, sp.zn. C-523/07 mimo jiné vyslovil, že vzhledem k tomu, že čl. 8 odst. 1 nařízení neobsahuje výslovný odkaz na právo členských států za účelem určení smyslu a rozsahu působnosti pojmu „obvyklé bydliště“, musí být toto určení provedeno s ohledem na souvislosti ustanovení a cíl nařízení, zejména cíl vyplývající z dvanáctého bodu jeho odůvodnění, podle něhož jsou pravidla pro určení příslušnosti, která stanoví, formulována s ohledem na nejlepší zájem dítěte, zejména na blízkost. Pojem „obvyklé bydliště“ podle čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 musí být proto vykládán v tom smyslu, že toto bydliště odpovídá místu, které vykazuje určitou integraci dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí. Za tímto účelem musí být přihlédnuto zejména k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném státě. Vnitrostátnímu soudu přísluší určit místo obvyklého bydliště dítěte s přihlédnutím ke všem konkrétním skutkovým okolnostem v každém jednotlivém případě. Kromě fyzické přítomnosti dítěte v členském státě je třeba zohlednit další skutečnosti, které mohou nasvědčovat tomu, že tato přítomnost nemá pouze dočasnou či příležitostnou povahu a že pobyt dítěte vykazuje jistou integraci v rámci sociálního a rodinného prostředí. Není však vyloučeno, že se na konci tohoto posouzení ukáže jako nemožné určit členský stát, v němž se nachází obvyklé bydliště dítěte. V takovémto výjimečném případě a v případě, že se nepoužije článek 12 nařízení, který se týká příslušnosti vnitrostátních soudů k rozhodování ve věcech rodičovské zodpovědnosti, pokud jde o otázky spojené s návrhem na rozvod, rozlukou nebo na prohlášení manželství za neplatné, stanou se příslušnými k rozhodování ve věci samé podle čl. 13 odst. 1 nařízení vnitrostátní soudy členského státu, v němž je dítě přítomno. Pokud soud jednoho členského státu není příslušný, prohlásí tento soud bez návrhu svou nepřislusnost, aniž by byl povinen postoupit věc jinému soudu. Pokud to však vyžaduje ochrana nejlepšího zájmu dítěte, je vnitrostátní soud, který bez návrhu prohlásil svou nepřislusnost, povinen informovat o tom, přímo nebo prostřednictvím ústředního orgánu určeného podle článku 53 nařízení č. 2201/2003, příslušný soud jiného členského státu.

K výše uvedeným závěrům se SDEU znovu přihlásil v rozsudku ze dne 22.12.2010, ve věci C-497/10 Barbara Mercredi proti Richardu Chaffovi, kde vyložil, že z použití přídavného jména „obvyklý“ lze pouze usoudit, že pobyt musí vykazovat určitou trvalost či pravidelnost. Za účelem rozlišení mezi

obvyklým bydlištěm a pouhou dočasnou přítomností je třeba zdůraznit, že pobyt musí obvykle určitou dobu trvat, aby se vyznačoval dostatečnou mírou stálosti. Sociální a rodinné prostředí dítěte, které je zásadní pro určení místa jeho obvyklého bydliště, je tvořeno různými faktory, které se liší v závislosti na věku dítěte. Skutečnosti, které je třeba vzít v úvahu v případě dítěte školního věku, se proto liší od skutečností, ke kterým je třeba přihlížet v případě nezletilého, který ukončil své studium, nebo také od skutečností, které jsou relevantní v případě kojence.

Právě důraz na zkoumání konkrétních skutkových okolností v každém jednotlivém případě vystihuje povahu „obvyklého bydliště“, které je konceptem skutkovým (faktickým), nikoliv právním, jako je tomu např. u trvalého bydliště, majícího evidenční charakter. Příhodnější – než „obvyklé bydliště“ dle překladu v Úředním věstníku – by proto byl výraz „obvyklý pobyt“, neboť lépe vystihuje autonomní povahu tohoto ukazatele, na rozdíl od vnitrostátním právem užívaným a zažitým termínem „bydliště“, u něhož se předpokládá úmysl se na určitém místě trvale zdržovat (srov. např. jiné jazykové verze, anglický habitual residence, německý gewöhnliches Aufenthalt, francouzský résidence habituelle, či slovenský obvyklý pobyt). Obvyklý pobyt tak představuje místo, v němž má osoba těžiště svého života.

Odvolací soud vystavěl svůj závěr o začlenění nezletilého do prostředí v SRN převážně ze zjištění, že nezletilý setrvale bydlí na území SRN více než dva roky a to u jediného partnera matky, hraje kopanou za sportovní klub v místě bydliště a že je zde pojištěn u zdravotní pojišťovny. Trvalost pobytu, ve smyslu jeho pravidelnosti je však jedním z ukazatelů obvyklého bydliště podle čl. 8 odst. 1 nařízení. Odvolací soud zejména pomínil hodnotit poměr nezletilého k místu a podmínkám školní docházky, k jeho jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vazbám dítěte (na území ČR), ačkoliv tyto skutečnosti jsou pro správné vymezení obvyklého pobytu (bydliště) rovněž klíčové. Poukaz odvolacího soudu, že školní docházku považuje za „poměrně důležitou“, tento ukazatel pro správné vymezení obvyklého pobytu (bydliště) nevypovídá. Školní docházka vykazuje rovněž určitý znak pravidelnosti a začlenění do společenského prostředí v důsledku kontaktu se školou a spolužáky, jakož i případnou zájmovou činností. Tato skutečnost ve spojení s rodinnými a dalšími sociálními vazbami na území ČR může zeslabovat závěr o jednoznačném začlenění nezletilého do prostředí v SRN. Je proto úkolem soudu, s přihlédnutím ke všem okolnostem případu, určit poměr rodinného a společenského začlenění dítěte v jednom členském státu k rodinnému a společenskému začlenění dítěte v jiném členském státě. Kritéria pro rozlišení významnosti jednotlivých ukazatelů jsou uvedena v shora uvedených rozsudcích SDEU, přičemž poměr, který může posléze vyznít v prospěch soudu některého v úvahu přicházejících členských států, může být určen až s přihlédnutím ke všem okolnostem případu.

Z výše uvedeného vyplývá, že dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl uplatněn důvodně.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení odvolacího soudu v potvrzujícím výroku ve věci samé (a v závislém výroku o nákladech řízení) zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o. s. ř.). Protože důvody pro které bylo usnesení odvolacího soudu zrušeno platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto usnesení podle § 243b odst. 3 věta druhá o.s.ř. a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)